

Bilag 32 - 39
p. 232

Dansk Folkeblad.

Selmers Urdeling

Udgivet af Selskabet for Trykkefrihedets rette Brug.

9de Mærg.

Freitag d. 9de Februar 1844.

N°. 58-59.

Om Revaccinationer,

ved

Statslæge, Professor Müller.

I Mæret 1836 blev ved en allerhøjeste Parollbefaling en almindelig Revaccination i Armeen paabuden, saavel af de aarligen indkommende Rekruter, som af det allerede tjenstgjørende Mandskab. De Erfaringer, hvorpaa denne Befaling grundede sig, ere omtalte i et samme Mærg udkommet Skrift af afdøde Stabskirurg Wendt „Bidrag til Børnekoppernes og Vaccinationens Historie i Danmark, og Resultaterne af den senere foretagne Revaccination er hvert Mærg bekendtgjort i „Bibliothek for Læger.“ Det var min Hensigt at oppebie Mæret 1846 for at samle de i det forløbne Decennium vundne Erfaringer om Revaccinationens Virkning og at meddele dem til det lægevidenskabelige Publikum tildels som en Fortsættelse af min Formands ovennævnte Skrift. — I Anledning af den i det afvigte Mærg i Hovedstaden herskende Koppe-Epidemi er jeg imidlertid af Flere bleven anmodet om foreløbigt at bekendtgjøre de i hint Mærg samlede Resultater af Revaccinationen i Armeen, en Opfordring, jeg saameget hellere kommer imøde, som jeg haaber derved at styrke den i det mindste blandt Iffe-Læger endnu stedse vakkende Tillid til Revaccinationen.

Mæret 1843 er af særdeles Betydning i den danske Armees Revaccinations Historie, dels fordi det er det første Mærg efter Revaccinationens Indførelse, i hvilket en udbredt Koppe-Epidemi har hersket i Kjøbenhavn, dels fordi det i Følge Planen for Armeens forandrede Organisation i dette Mærg indkomne usædvanlig store Antal Rekruter lod besyngte, at en Del af disse i de første Dage efter deres Ankomst hertil, (som i Almindelighed finder

Sted flere Dage før de melde dem til Tjeneste), vilde blive smittede inden Revaccinationen kunde foretages. Erfaring har dernæst lært, at Kopperne ikke komme til Udbrud før omtrent 14 Dage, efterat det dermed besyngte Individ har været udsat for Smitte. Det kan altsaa let hændes, at Revaccinationen kan blive foretaget, efterat Koppe-Smitten allerede er optaget i Organisationen, og i dette Tilfælde vil Smitteens Virkning ikke kunne forebygges. Saa meget glædeligere var det, at Resultatet ei alene var svaret til men endog langt overgaaet, hvad man med Grund kunde vente.

Revaccinationen er i Mæret 1843 foretaget hos 7082 Rekruter, og har vist sig mer eller mindre virksom hos 5694, hvilket, omtrent stemmer overens med Resultaterne af de 7 foregaaende Mærgs Revaccination. Uden her at indlade mig i de Details, som alene have lægevidenskabelig Interesse f. Ex., hvorvidt Armeen efter tidligere Vaccination eller den forskjelligartede Lymfhe kan antages at have Indflydelse paa Revaccinationens Udfald o. dsl., skal jeg alene her indskrænke mig til at meddele de Kjendsgjeringer, hvoraf Revaccinationens Virksomhed, som Forebyggingsmiddel mod Børnekopper lader sig bedømme, og disse ere følgende: I hele Armeen er i Mæret 1843 forekomne 26 Tilfælde af Børnekopper, deraf 19 i Kjøbenhavns, 6 i Kiøls og 1 i Hønsborgs Garnison. Af de i Kjøbenhavns Garnison forekommende Tilfælde har Artilleriet haft 5 (en Underofficer, 1 Trompeter og 3 Børn) 6te Bataillon 5 (1 Officer, 1 Kone og 3 Børn) 1ste Bataillon 2 Menige, 2den Bataillon en Officer, Gardes til Hest, 3die, 4de, 5te og 8de Bataillon hver 1 Menig, 10de Bataillon 1 Kone. De Syge ere altsaa 2 Officerer, 1 Underofficer, 1 Trompeter, 2 Koner, 6 Børn og 7 Menige. Af disse vare 9 nemlig 1 Of-

(58-59)

ficer, 1 Trompet, 2 Koner, 4 Børn og 1 Menig vaccinerede men ikke revaccinerede, 2 Børn ikke vaccinerede. 1 Officer, 1 Underofficer og 6 Menige vare revaccinerede med følgende Udfald: hos 2de var Revaccinationen forbleven uden Virkning, hos 2de havde der vist sig uægte Pustler, een havde ved den i Maret 1839 foretagne Revaccination erhødt ægte Vacciner, men hos denne Patient var Sygdommen i den Grad formildet, at det var meget tvivlsomt, om han virkelig led af Kopper. Hos de andre 3 udbrød Kopperne 5 å 10 Dage efter Revaccinationen og forløb samtidigt med Vaccinerne, 2de af disse havde 14 Dage før Koppernes Udbrud været udsatte for Smitte. Hos de 2de Officerer og de 2de uvaccinerede Børn viste sig sande Børnekopper (Variolæ veræ), hos de øvrige var Sygdommen meget formildet. — Endstjønt dette Resultat, hvorefter sande Børnekopper ikke kunne eftervises hos et eneste Individ, hos hvilket Revaccinationen har haft et normalt Forløb, eller som ikke har været smittet, før det blev revaccineret, allerede synes fuldkommen tilfredsstillende, forkiener dog følgende Anvendigheder endnu at omtales:

1) Den, hele Maret 1843 igjennem i Hovedstaden herskende, Koppe-Epidemi var forbunden med en i de sidste 6 Aar ukjendt Dødelighed, i det ikke færre end 111 Individier deraf ere bortretnede. — I Maret 1842 beløb de Dødes Antal sig til 35, i Marskræften 1837-1841 ialt kun til 20. Da der altsaa i Maret 1843 ere døde dødeligt saamange, som i de nærmeste 6 Aar, maa den herskende Epidemi have været baade in- og ertensib meget betydelig. 2) De i Garnisonen forekomne Tilfælde have ikke, saaledes som tidligere fortrinevis vist sig i enkelte Korps, men ere forekomne enkeltvis i de forskellige Batailloner; Smitten har altsaa ikke forplantet sig blandt de Soldater, som vare i nærmest Berørelse med hverandre, ligesaa lidet, som nogen af de øvrige i Garnisons-Hospitalet indlagte Syge er bleven smittet. 3) I det Hele har kun 7 Menige været angrebne og ingen er død, endstjønt Garnisonen formedels det i Sommer indkomne store Antal Rekruter var betydeligt større end ellers. 4) Under den i Maret 1835 græsierende Koppe-Epidemi — i hvilket Aar Revaccinationen endnu ikke var befaleet — blev derimod fra 15de Mai til 31te December ikke mindre end 458 Individier behandede paa Garnisons-Hospitalet for

Børnekopper, hvoraf 436 Mandstaber (for det meste Menige) 17 Koner og 5 Børn, af hvilke Syge ialt 4 døde.

Af de 6 i Kiels Garnison forekomne Tilfælde var det ene i 4de og de øvrige i 5te Jægerkorps. De Angrebne vare 2 Underofficerer, 3 Koner og en nylig indkommen Rekrut. Af disse stal den ene Underofficer have været revaccineret for 2 Aar siden med Virkning, den anden og de 2 af Konerne for 2 å 4 Aar siden uden Virkning, den 3die Kone og Rekruten vare ikke revaccinerede. — Samtlige lede af meget formildede Børnekopper. — Endstjønt Kopperne ogsaa der græserede hele Aaret igjennem, blev dog ingen af det tjenstgjørende Mandskab smittet.

Det i Hendsborg forekomne Tilfælde var hos en Rekrut, som ikke endnu var bleven revaccineret.

Om Daarevæsenet

med Hensyn til Dr. Hübertz's Forslag

Det kan ikke feile, at jo mange af dette Blads Læsere ved at høre den almindelige Mening længe udtale sig til Ugunst for Hospitalet paa Bidstrupgaard, og ved at see alle de Udfald, som i de senere Aar ere gjorte mod dets Bestyrelse, have dannet sig en meget ufordelagtig Forestilling om denne Stiftelse og om vort Daarevæsens Indretning i det Hele. Men uden at træde Nogen for nær, tør man vistnok alligevel paastaae, at der kun ere faa, hos hvem denne Følelse af, at det er galt fat med de bestaaende Forhold, har høvet sig til en levende Erkjendelse af, hvor uafviselig en Fordring det er, ogsaa i denne Retning at gaae frem med Tiden, og til en klar Indsigt i, hvor for det Bestaaende ikke duer, og hvor ringe en Ære, vi indlægge os ved at forblive næsten paa jelsomme Trin, som for henved 40 Aar siden, medens hele Europa i denne Tid har gjort vægtige Skridt fremad. Dette være slet ikke sagt, for at sige Publikum noget Ubekjæligt; thi den dybere Grund dertil turde vel ligge i Menneskets Natur. Ligesaa naturligt nemlig, som det falder os at læse Blikket mod de begavede Individier, der staae som udmærkede Repræsentanter for Menneskeheden's Idee, og at beskæftige os med en Mandstorhed, som Mængden vel ikke kan naae, men dog med Stoltbed føler, at det blotte

Menneskenavn giver den en Adkomst til at betragte som ogsaa den vedkommende, — ligesaa naturligt er det paa den anden Side, at Mennesket med Uvillie og Modbydelighed vender sig bort fra Livets mørkeste Side, fra de Vanbittiges Celler, hvor han med lønlig Gru seer sine Lige dybt ned sunkne under Dyrene, og hvorfra mangen Gang De, der fordem vare ham det Kjæreste paa Jorden, træde ham spøgelseagtig i Møde, berøvede Alt, hvad der engang gav dem Fordring paa hans Agtelse og Kjærlighed, og imod hans Villie forvandle den Glæde, han forhen søgte over dem, til Medsyn og en nedtrykkende Følelse af Menneskets Skrøbelighed. Det er intet Under, at det inderste Menneske bedrøves og oprøres ved flige Scener, og hvorvel man ofte nok seer Letfindighed og Naahed finde et vist Velbehag i at betragte flige Brængbilleder af Jordens ypperste Skabning, kan man dog sikkert ansee denne de Bedres naturlige Ulyst til at beskæftige sig med Mennesket i hans allerdybeste Fornedrelse, for den egentlige Grund til, at der neppe gives nogen Tilstand i Livet, hvorom de Fleste danne sig en mere forvirret og vrang Førestilling, end netop om Sindssygdommene og hvad dermed staaer i Forbindelse. Vi kunne heraf forklare os, at det i det Hele har været saa længe, inden Humaniteten har formaaet at trænge igjennem til disse Forhold, og at optøe den Kulde og Ligeegyldighed, hvormed man i Aarhundreder betragtede de Uffindiges ulykkelige Skjæbne.

Thi hvorvel vi hertillands staae meget langt tilbage i denne Henseende, maa man dog tilstaae, at ogsaa i andre Lande havde de fleste Statsforhold ordnet sig, inden man begyndte at tænke paa at organisere Daarevæsenet efter fornuftige Principer, og det er ikke meget over et halvt Aarhundrede siden, at Frankrig gav det første Exempel. Men dette blev ogsaa snart efterfulgt af England og Tydskland under stadig Fremadskriden til større Fuldkommenhed, saa at der endnu bestandig paa mange Steder i Udlandet gjøres betydelige Opoffrelser af det Offentlige til Opnaaelsen af et Viemed, man der for længe siden har erkjendt at udgjøre et væsentligt Led i de velgjørende Foranstaltningers Række. Men medens vore Naboer saaledes hverken sparede Noie eller Bekostninger, for at indhente, hvad der tidligere var forsømt, ilede de her, som ved saa mange andre Leiligheder, med Ræmpeskridt foran os, der i al denne Tid næsten slet ikke

kom videre, og endnu staae paa et saadant Punkt, at vi for ganske nylig have seet den Paaastand forsvare, at Publikum er berettiget til at betragte det eneste store Daarehospitaal, vi have her i Landet, som „et Aedseks- og Forvisningssted.“ (Fædrelandet Nr. 1456)

Men inden vi tage Sagernes faktiske Tilstand hos os i nærmere Oiesyn, og undersøge, hvorledes en bedre Tingenes Orden kunde lade sig tilvejebringe, ville vi endnu dvæle lidt ved Betragtningen af den Klasse af Mennesker, som her er Talen om, og af deres Forhold til Samfundet, for deraf at udfinde en Grundvold for Bedømmelsen af, hvad der overhovedet fra det Offentliges Side bør gjøres for disse Ulykkelige.

Thi at de ere ulykkelige, og maae betragtes som Saa-danne, der have alt Krav paa deres Medmenneskers Deltagelse og Bistand, derom turde vel nutildags Ingen tvivle, som ikke vil give Afkald paa selv at besidde simpel menneskelig Følelse. Vel har det under den Kamp, gennem hvilken Lægernes Anskuelse om Uffindigheden klarede sig, ikke manglet paa Folk, ja ikke engang paa ellers oplyste og dygtige Mænd, som have forfægtet den Mening, at Synden skulde være den egentlige Kulde til disse Sygdomme; men det turde dog være en egen Sag, saaledes at inklade sig paa at prøve Myrer og Hjertes, og Enhver, der selv har fristet den Skjæbne, at see Noget af sine Kjære forvilde sig i Livets Labyrinth, indtil hans Aand forvirredes, og han blev ukjendelig for sine Nærme-ste, vil i det mindste vist med Uvillie vise en saa kold og hjerteløs Betragtningssmaaade fra sig. Og til Lykke er denne da ogsaa forlængst opgivet af alle Saglyndige. Naar Sprogbrugen taler om Sindssygdommene, angiver den klart og tydeligt det rette Synspunkt, hvorfra de Uffindige bør betragtes. Syge ere de altsaa, syge paa Sjælen; men den Fordring, enhver Syg med Villighed kan gjøre paa vor Deltagelse og Medlidenshed og paa vor kraftige Bistand, den have disse dobbelt; thi medens andre Syge i Sjælens Styrke have en Modvægt, der ofte kan beseire de legemlige Lidelser og lade dem tjene til at udvilde Gøner, som hidtil laae i Svøbet, — ere disse Ulykkelige netop syge paa den bedste Del af deres Væsen, og medens de ere udelukkede fra de Goder, enhver sund Sjæl kan nyde, og ofte sulte under Byrden af Lidelser, som ingen sund Sjæl kan fatte, ere de berøvede enhver Erstatning, uimodtagelige for enhver Trøst,

og forbitte sig selv deres bedste Dødelikke ved Tanken om deres forspildte Liv, indtil de endelig finde en sørgelig Hvile i den dørlige Sløvhedstilstand, som oprører alle det tænkelige Menneskes Følelser. Og syge ere de, om ogsaa deres Sygdom ikke altid optræder under nogen paasaldende og meget affkrættende Form: hvad enten den nu kun bestaaer i en stedsse tiltagende Overvægt af ensidige Forestillinger, hvormed de saa længe have lystet, indtil de tilsidst lade sig bemestre af dem, og saa at sige løsrive sig fra Fornuftens Herredømme, for kun at leve i forleerte Idrees Tjeneste, dem selv og Andre til Odelæggesse; — eller Affindigheden alene ytrer sig ved en uforholdsmæssig Udvikling af Egenskaber, som maatte endog være væsentligt med til deres naturlige Karakter, men som uformærket bære dem over Hovedet og tilsidst forrykke dem ganske fra deres naturlige og sunde Standpunkt, og viser dem den hele Verden i et sygeligt og unaturligt Lys. Syge ere de altsaa, hvordan man end vender det, og det er sørgeligt, at det kunde være saa længe, inden deres Forbringere som saadanne gjorde sig gjældende, da denne Sygdom dog er saa faare almindelig, at der ikke skal findes Mange, som ikke have seet den i Kredsen af deres Bekjendtskab. Der gives jo ikke saa Familier, hvor den nedbæres fra Slægt til Slægt og næsten optræder med Skjæbnens Mundgaaelighed, saa at man ikke steldent kunde forudsige selv begavede Indioider, hvilken Afgjærd der venter paa at opsluge deres dristigste Stræben. Ja det er endog et Spørgsmaal, som i det mindste paa ingen Maade bestemt tør benægtes, om ikke denne Sygdom er i Tiltagende; i ethvert Fald er den saa hyppig, og saa noie sammenbævet med det borgerlige Samfund i dets dybeste Rod, at sandelig Ingen skal kunne hovmode sig til at sige, at han ikke selv engang kunde ende med at blive dens Offer.

Det vil saaledes være klart, i hvor høit en Grad Humaniteten overhovedet maa drive paa, at der gjøres noget Alkædet for de Affindige, og det maa tilblis be-
trages som en stor Inkonsekvens, at disse herillands virkelig kunne betragtes som Belgjorens Stedborn, paa en Tid, da den private Gøddædighed ikke lader nogen Velgjørelse være ubenyttet til at afhjælpe Nød og Elendighed. Vi have Foreninger nok, som gaae ud paa at formindske Trangen og Uadretten, under hvad Form den saa optræder i Livets daglige Gang: i haarde Vin-

tre daane ber sig Selstaber, som lade sig det værte magt-
paaliggende at opsoge de Nødsiddende og ofte have udrettet Betydeligt til at afhjælpe den almindelige Mangel; ved Jødsbaader eller andre store Ulykkestilsælde indsamles der anseelige Gaver; der gjøres store Offre af Private til Bedste for Asylerne og andre Indretninger; ja selv moralsk fordærvede Personer tages under den private Velgjørenheds Vinger, og vi have i disse Dage seet den udstrakte sin Virksomhed lige til Fængslernes Beboere. Men medens saaledes Publikum ved mange Velgjørelser reiser sig et hæderligt Minde, og ofte synes at jette en Værd og Glæde i at overbyde Statens Foranstaltninger til at afhjælpe al den Nød og Ulykke, som er uadskillelig fra det menneskelige Samfund, har der i mangfoldige Aar, saa vidt vides, aldeles Intet af denne Natur været gjort for de Affindige, og selv paa Steder, hvor man mindst skulde vente det, finder man kun altfor ofte en Ligegybdighed for disse Ulykkelige, der staaer i den mest skjærende Modsetning til den Mand, som gaaer igjennem alle hine Bestræbelser. Thi hvad er dog i Grunden mere opværende, end at see den Jæver, hvormed man saa ofte stræber efter blot at faae en vanbittig Vaarværende fra Halsen, ubekymret om, enten det, der gjøres for ham, er fornuftigt eller ufornuftigt, og den Kulde, hvormed man mangen Gang uden videre betragter ham som levende Død og i alt Fald finder, at man har gjort nok til sin egen Beroligelse, naar man har sørget for Føde og en lidenlig Befrødnings? Det kunde imidlertid maatte være et Spørgsmaal, om ikke Staten selv kan siges at have udbragt meget til en saadan Betragtningssmaade; thi medens man seer den vedkjende sig sin Pligt at sørge for de Syge, de Fattige og de Hjælpeløse, ja endog at tage sig af Forbrøderen, synes den i sit Forhold til de Affindige virkelig ganske at glemme de humane Grundsaetninger, som

Oplysningen mere og mere gjør gjældende i alle andre
Grene af Statsforvaltningen, idet den overlader Ansvar-
gen for disse Ulykkelige til deres Familiers Sorgodbestæn-
dende, eller i det høieste paalægger enhver Kommune at
sørge for Sine, som den kan bedst, uden selv at tage No-
tits af dem, før Selvhensyn tvinge den til ikke længer at
forholde sig passiv, saa at man ret egentlig kan betegne
Alt, hvad Staten gjør for de Affindige, som udgaaet
fra Nødværgens, ikke fra Humanitetens Grundsaet-
ning. Hvor lidet dette kan harmonere med Billighed, vil

blive end mere indlysende ved at see Sagen fra et nyt Synspunkt. Spørge vi nemlig, hvilke Marsager det er, som især bidrage til at udvikle og nære denne sørgelige Sygdom, da henvises vi til en Kiendsgierning, der er alt for paafaldende til ikke at have sin Betydning: den nemlig, at Sindsygdommen kun forekommer yderst sjældent blandt vilde Folkescærd og saa godt som udelukkende har hjemme i de civiliserede Nationer. Og det er naturligt nok, at de Modifikationer af Livet, og alle de mangfoldige Sammenstød og Forvillinger, som den civiliserede Tilstand nødvendig medfører, i mangt et Tilfælde maa kunne udøve en fiendelig og forvirrende Indflydelse paa den Enkelte. Historien bekræfter dette med talrige Exempler. Det er saaledes vist, for blot at nævne eet, at de Uffindiges Antal tiltog meget betydeligt i Frankrig saavel under Revolutionen, som under de Omvæltninger, Napoleons Fald afstedkom; og i saadanne Perioder, hvor Nationernes Liv befandt sig i en giærende Udviklingsstilstand, har man ofte seet Fanatisme og Dørvtro, Dørvforfinelse og Lurus, Frihedskræveri og Partisyge foraarsage Udskeielser i det Store, som nærmere betragtet vare saare nøie beslagtede med de Egentligheder, ethvert Galehospital frembyder. Men vi have kun nødig at holde os til den daglige Erfaring, for at overbevise os om, hvor mange Offre Civilisationen kræver. De hyppigste Foranledninger til Sindsygdømmenes Frembrud ere jo netop forvirkede og forkvælede Familieforhold, Omvæltninger i den borgerlige Stilling, pludselig Rigdom eller Armod, Sorger og Bekymringer, religiøse Skrupler og Tvivligheder, Lidenskaber og Sindsbevægelser, — altsammen Under, som ikke blot ere uadskilleligt forbundne med Livet i en civiliseret Stat, men hvis Omfang og Intensitet ikke kunne andet end staae i lige Forhold til Civilisationens Grad. Er Uffindigheden altsaa ikke en blot tilfældig Ledsgager af Kulturen, men ret egentlig en sygelig Frugt af Civilisationen, har den sølgelig sin dybeste Rod i selve de Forhold, som danne Statens Grundvold, og næres og befordres den fornemmelig ved Kræfter, Staten sætter i Bevægelse til Opnaaelsen af sine Diemmed, — saa ere jo de Uffindige paa en Maade at betragte som Offre for Samfundet, hvis Fordringer paa Bistand Staten ikke kan afvise, uden at forsynde sig dybt mod sine Forpligtelser som kristelig Stat.

Have vi altsaa for seet, at Menneskeligheden oprøres ved Tanken om, at de Uffindige skulle betragtes eller behandles som et Udflud, fordi de ere ude af Stand til at tale deres egen Sag og mangle Ulykkens sørgelige Ret til at anraabe deres Medmenneskers Barmhjertighed, saa have vi nu bestræbt os for at vise, at Staten ingenlunde har affundet sig med sine Pligter i denne Retning, naar den har sørget for, at de sunde Borgere ikke have Noget at befrygte af de syge; men at der paahviler den en streng moralsk Forpligtelse til at lade de Uffindige vederfares samme Ret, som alle andre Trængende og Lidende, fordi de sædvanligt ere det i høiere Grad end de Fleste, og netop have lidt Eklibrud paa den samme Klippe, hvorpaa Staten har opført sin Bygning.

Vi ville nu nærmere undersøge, hvorvidt der hos os er taget tilbørligt Hensyn til denne Statens Pligt, og om det er sandt, hvad man har paastaet, at Humanitetens simpleste Fordringer paa de Uffindiges Begne ere

blevne tilfidesatte i vort Fædreland. Vi finde da, at de hertil sigtende Foranstaltninger egentlig begynde med 1808, da Kjøbenhavns Kommune forlagde sine Uffindige fra Ladegaarden til Bidstrupgaard; men da det netop, som vi senere ville see, var en væsentlig Feil, at Daarevæsenet blev gjort til en Kommunesag, i Stedet for at betragtes som et Statsanliggende, saa maa dog Diemedet med denne, som med alle senere Foranstaltninger ansees for forfeilet, hvor velment Hensigten end kan have været. I ethvert Fald var det kun Hovedstaden, som gav dette halve Exempel, medens Forholdene paa de fleste Steder i Provindserne endnu den Dag i Dag ere vedblevne at være yderst slette. De sidste 35 Aar kunne altsaa i det Væsentlige betragtes som en Stilstandsperiode, der først i den senere Tid er bleven afbrudt af enkelte Stemmer, som have reist sig for en bedre Tingenes Orden, og hvoriblandt maa fremhæves en Mand, der synes at have gjort det til sit Livs Opgave, at udrette Noget for vore affindige Landsmænd. Her sigtes til Dr. Hübertz's utrættelige Bestræbelser, Bestræbelser, som omstønt Dr. Hübertz paa flere Maader har været opmuntret og understøttet af Regjeringen, fortjene desto større Paastjønne, jo sjældnere man hertil lands seer Noget med ret levende Begeistring og Udholdenhed kæmpe for en Ide, og jo flere og større de Vanskeligheder ere, som lægge sig i Veien for Opnaaelsen af det Formaal, her arbeides til. Forfatteren af nærværende Afhandling har selv tidligere arbeidet i samme Ides Tjeneste, og hvorvel han ikke i alle Enkeltheder hylder Dr. Hübertz's Anskuelser, erkjender han dog tilfulde det Fortjenstlige i hans Stræben, og saa meget Sundt og Sandt i, hvad han har skrevet i denne Anledning, at han ogsaa har villet bidrage sin Eljærv til at forklaffe hans Bestræbelser den Anerkjendelse, de fortjene, og han lægger derfor Dr. Hübertz's Hovedarbejde (Om Daarevæsenets Indretning i Danmark. Kbh. 1843, forlagt af M. F. Høst.) til Grund for, hvad der her fremdeles kan være at sige om denne Gjenstand, henledende det store Publikum Opmærksomhed paa et Forslag, som i det Hele ustridigt fortjener al den Understøttelse, Forholdene paa nogen Maade maatte tillade at yde det.

Den første Hovedafdeling af dette Verk meddeleer en Oversigt over de slette Kaar, hvorunder de Uffindige i det Hele befinde sig her i Landet. Hospitalet paa Bidstrupgaard, der dog unegtelig indeholder de mindst utilfredsstillende Garantier i denne Henseende, lider saaledes af væsentlige Mangler, som dels ligge i Lokalet, dels i Administrationen. Vel fremhæves Stiftelsens i mange Henseender fordelagtige Beliggenhed; men dette kan kun lidet hjælpe, naar Pladsen er saa knap, at Patienterne i Gjennemsnit ikke have Halvparten af den Luft, et Menneske behøver til sit Vandedræt, — og naar Hospitalets hele Indretning og Organisation er saa langt fra at være grundet paa hensigtsmæssige Principer, at disse Forhold endog lægge betydelige Hindringer i Veien for det nødvendige Tilsyn baade af Opsynspersonalet og af Lægerne, og gjøre det umuligt at affordre de forskellige Klasser af Syge behørigt fra hinanden, en Omstændighed, man let vil indsee maa være af indgribende Vigtighed baade for Overholdelsen af den nødvendige Orden, og for Gjen-

omførelsen af en fornuftig Behandling. Den hele Stiftelse synes fornemmelig beregnet paa at holde Patienterne i Tømme; og er altsaa væsentlig en Detentionsanstalt; men selv dette Diemed, hvorved man dog i vore Dage paa ingen Maade kan blive staaende, lader sig ikke tilfredstillende opnaae formedels den indskrænkede Plads og Sokalets øvrige Mangler; og det er saaledes naturligt nok, at der kun har kunnet tages meget utilfredsstillende Hensyn paa saadanne Foranstaltninger til de Afslindiges Helbredelse, hvis Hensigtsmæssighed det sidste halve Aarhundredes Erfaringer andelslids have godtgjort. — I Henseende til Administrationen viser Forf. først, hvor aldeles umuligt det er, at et Galehospital overhovedet kan bæres til noget høit Trin, naar det skal have fælles Overbestyrelse med et Fattigvæsen; fordi Hovedopgaven for Fattigdirektion maa være at tage alle mulige Hensyn til det Økonomiske, med Bestyrelsen af et Galehospital derimod har til Formaal, uden alt for strengt Hensyn til pekuniære Opoffrelser at føre Stiftelsen som saadan frem til den størst mulige Grad af Fuldkommenhed, — ikke at tale om mangfoldige andre Kollisionstilfælde for den kjøbenhavnske Fattigdirektion, der nødvendig maa virke lammende ind paa Hospitalet. Han gjør dernæst opmærksom paa den mærkelige Kjendsgjerning, at, hvorvel Direktionens Hovedprincip maa være Hensyn til det Økonomiske, saa er dog Forplejningen paa Bidstrup langt dyrere, end paa mange af Udlandets Galehospitalet, som ikke desto mindre i enhver Henseende præstere langt Mere. Saaledes er Gjennemsnitsprisen for en Patient paa Bidstrup omkring 288 Rbd. aarlig, medens den i Slesvig er 158½ Rbd., i Berlin 170½, i Heidelberg 170½, og i Siegburg, „der er anseet for en af de dyreste Anstalter i Tydskland,“ ikke mere end 200 Rbd. Vi faae altsaa det meget utilfredsstillende Resultat, at, omendstjont de kjøbenhavnske Afslindige i det Hele baade forpleies flattere og behandles mindre hensigtsmæssigt end i Udlandet, maa Kommunen dog betale langt Mere for dem. Jeg henviser forøvrigt angaaende Manglerne ved Administrationen og Økonomien paa Bidstrup til en Artikel af samme Forf. i Fædrelandet Nr. 1450 o. flg., der i flere Henseender kan betragtes som et væsentligt Supplement til det Skrift, vi her omtale.

Saaledes er det altsaa sat med det største af vore Galehospitalet. Af de øvrige Smaaanstalter i Provinslerne fortjener Hospitalet i Odense alene dette Navn: de øvrige kunne ikke betragtes anderledes end slet og ret som Detentionsanstalter, og ere af en saadan Bestaafenhed, at det snarere maa ansees for en Straf end for en Velgjerning, at oberantvordes til deres Baretægt. „Dette“ — siger Forf. S. 27 — „betægges de Afslindige med Tvangsmidler, indespærres, osv. uden nogen Foranledning fra Saaadommens eller den Syges Side, men alene til Opsynsmandens Behvemmelighed. Jeg har saaledes i en Anstalt seet en Afslindig bunden fast ved et Reb i Gaarden, ligesom et Dyr, medens Opsynsmanden gik bort i et Grinde. Disse Opsynsmænd have overalt for megen Frihed, og det stærr vist ikke sjeldent, at de lade deres Brutalitæt paa flere Maader øve sig paa de Ulykkelige, der ere faldne i deres Hænder. At det har hændet, at en saadan Person paa egen Haand og efter eget Lykke har banket Patienterne, derpaa hændt jeg flere Exempler.

— — — — — Alt er beregnet paa de allerusleste Mennesker, ja tildeels mere paa Dyr end paa Mennesker, og dog sætter man Fokk af alle Grader i Sygdommen, og af alle Stænder, imellem hinanden i disse flatte Anstalter.“

Men de offentlige Anstalter tilsammentagne afgive langt fra Plads til alle de Afslindige, som behøve Tilson og Pleie, og heri ligger da Grunden, hvorfor man paa mange Steder i Landet maa tage sin Tilflugt til de hvist skandaløse Bure og „Bektankninger“, som de kaldes i Jylland — Guller, som mangen Gang ikke kunne maale sig i Hyggelighed med Gaardbundens Bolig, og hvis eneste Diemed er at fikke den Syges Omgivelser mod hans Voldsomhed, hvorvel den Afslindige skal være meget sløv, som ikke netop tieres til Voldsomhed ved en Behandling, der synes saa stærkt beregnet paa nedsette ham i Dyrnes Klasse. „De fleste af disse Geller“ — hedder det S. 29 — „ere anlagte i Afkroge af Gulene, hvor Jagen, mindst vistnok Øvrigheden, kommer hen, og der er neppe Noget, der paa det Offentliges Begne har Tilson med, at de ikke skjule Forbrydelser. „Og naar man betænker den Eiegyldighed, hvormed Landalmuen, i det mindste i mange Egne af Jylland betragter sine Patienter overhovedet, den mer end tyrliste Fatalisme, hvormed Løgen ofte seer den overfode selv et dødsdygt Menneske til sin egen Skjæbne, saa er det sandelig intet Under, om just ikke alt taaler at see Dagens Lys, hvad der passerer i en Kro, som ved Hjælp af Rægter kan være afspærret til Bolig for en Patient, der vist altid er for stor en Burde for sine Omgivelser, til at han ikke efterhaanden skulde tabe sit Krav paa raade og udannede Menneskers Medlidendehed, som ovenikjøbet vide, at hans Klager ikke engang vilde staae til ubetinget Troende, om de ogsaa naade Retfærdighedens Øren. Det er sandelig ikke overdrevent, hvad Provit Biret yttrede i Stænderforsamlingen 1838: „Jagen tager imod saadanne Ulykkelige, uden for Forderens Skuld, og ikke uden, at røres af Medlidendehed kan man da see disse ynkværdige Mennesker, enten hefnatte i et saakaldet Buur, eller i Trængstrøier og Kønter, ligesom smedede til en ussel Seng, tildels berøvede Pleie og Rentlighed, og Alt hvad andet, den Syge trænger til i sin Glendighed og Jammer.

Man skulde nu rigtigt synes, at en Fremgangsmaade som denne i det mindste ikke kunde være kostbar, men ikke desto mindre anfører Forf. Exempler, hvor Betalingen i disse Bure alene for Spise, Drikke og Opvartning androg 80, 100, ja endog 121½ Rbd. aarlig, og vi have saaledes et staaende Venis mere for hans Paastand, at som kort Daarevæsen for Tiden er ordnet, er det ikke blot ubensigtsmæssigt og slet, men ovenikjøbet kostbart, om ikke endnu kostbarere, end et velorganiseret Daarevæsen vilde være, naar først de nødvendige Udtag vare gjorte, og det hele sat i Gang overensstemmende med Tidens og Menneskelighedens Fordringer.

Men til Tidens Fordringer hører ikke blot, at Humanitetens Stemme skal respekteres, naar den forlanger, at de Afslindige hverken maae lide Mangel paa det Nødvendige, eller udelukkes fra Livets Goder, forsaavidt som deres Forsætning tillader dem Indvælsen deraf; men ogsaa, at de ikke maae betragtes som en uheldelig Ud-

vært paa Samfundet, og overantvordes til deres sørgelige Stjæbne uden noget Forsøg paa at erobre dem tilbage for Selskabet. Og naar det selvfølgelig er Statens Pligt at indrette sine Foranstaltninger for de Afstandige efter en saadan Plan, at der lige saa vel sørges for deres Helbredelse, som for deres Underholdning, saa er dette tillige dens egen Interesse; thi jo hensigtsmæssigere en Daareanstalt er organiseret, og jo flere der altsaa kunne udgaae som helbrejede, desto færre bliver der altsaa tilbage at forsørge. Det viser sig saaledes her, som i saa mange andre Forhold, at det ofte er den bedste Oekonomie, at bekjempe sig til en Udgift, der i Dieblicket maaske kan være trykkende nok, men dog i Tiden vil bære Renter.

Dr. Hüberg leverer nu i anden Hovedafdeling af sit Vært et Forslag til en fuldstændig Reorganisation af de bestaaende Forhold, som i sine væsenlige Træk gaar ud paa Henlæggelsen af det hele Daarevæsen fra de respektive Kommuner til en fælles Overbestyrelse, og følgende Løsningen af Bidstrupgaard fra det kjøbenhavnske Fattigvæsen; — Inddeling af hele Landet for Daarevæsenets Vedkommende i 3 Distrikter, hver med sin Helbredelses- og Pleieanstalt; — Nedlæggelsen af de smaa Amtsanstalter og de private Bure, Ombygning og Udvidelse af Bidstrup, som Hospital for det paatænkte 1ste Distrikt (Sjællands og Hollands Stif.) ligesaa af Anstalten i Odense for 2det Distrikt (Fyen), og Oprettelsen af et nyt Hospital ved Aarhus for 3die Distrikt (Nørrejylland). — En Bedømmelse af denne Plan i sine Enkeltheder vilde være paa det urette Sted i dette Blad, derfor her kun saameget, at hvorvel der maaske nok kunde være Spørgsmaal om Hensigtsmæssigheden af enkelte Punkter, saa viser Planen sig dog umiskjendeligt som Frugten af en omfattende Sagkundskab, og er i det Væsentlige bygget paa Principer, hvis Nødvendighed Erfaringen daglig bekræfter i andre Lande; ligesom Dr. Hüberg heller ikke alene har stølet paa sig selv, men forelagt flere af Europas første Autoriteter sin Plan og erholdt deres Bifald. Den er udarbejdet med et saa nøie Kjendskab til de lokale Forhold hertilands og til de Afstandiges Livs overhovedet, at man ikke kan andet end beundre Forfatterens utrættelige Flid og anerkjende hans Kompetence til at optræde som Reformator. Den er endelig udkastet efter en saa omfattende Maalestok, at det, Forf. ønsker gjort, i det mindste ikke lider af den Halvhed, som har været de hidtil trufne Foranstaltningers egentlige Ulykke, og hvis Dr. Hüberg's Bestræbelser maatte krones med Held, og hans Plan blive realiseret, er det selvfølgelig at vente, at vort Daarevæsen ikke vil komme til at staae tilbage for Tydsklands eller Frankrigs, og vort Fædreland indtage en hæderlig Plads i Rækken af de Stater, som have opfyldt Humanitetens Fordringer til Bedste for et stort Antal Medborgere, der nu gaar til Grunde som sørgelige Offere for slet ordnede Forhold.

Vi ville nu see, hvorledes Dr. Hüberg har tænkt at komme til Rette med de Vanskeligheder, som fra den økonomiske Side kunde møde hans Plan. Han beregner da for det Første, at der vil medgaae en Sum af omtrent 200,000 Rbd. til de nødvendige Forandringer ved de bestaaende Anstalter og Oprettelsen af det nye Hospital i Jylland.

Han mener selv, at denne Sum snarere er anslaaet for høit end for lavt: Andre have ment, at der vilde medgaae Mere. Her er ikke Sted til at opstille vidtløftige Beregninger — nok er det, at der ikke vilde udtræves ubetydelige Pengemidler. Men Dr. Hüberg har virkelig ogsaa paavist Kilder, hvoraf det synes, at der kunde øses temmelig Meget, uden at man havde nødig at henvende sig til Kasser, som hidtil have været forstaaede for Udgifter af denne Natur. Han viser nemlig det Billige i, at Hospitalerne i Provindserne, der hidtil have maattet afgive Lokale til de Afstandige, men efter hans Plan herefter vilde blive fritagne derfor, hidroge en Del til Udredelsen af de fornødne Omkostninger, hvilket formentlig saa meget mindre kunde være Vanskeligheder, som de i de senere Aaringer næsten alle have forøget deres Kapitalformue betydeligt. Fra 1825—29 havde de saaledes alle tilsammen opsparret 68,705 Rbd. 9 1/2 f. Fremdeles have hidtil Amtsfattigkasserne og Amtspartitionsfondene bidraget til de Afstandiges Underholdning i Provindserne, og da disse Kassers Status er saadan, at de første, (der ogsaa tidligere have udredt en Deel til Amtsanstaltens Opførelse efter Kollegialtidende i Aaret 1840 tilsammen havde 262,124 Rbd. 46 f. i Behold*), og de sidste efter det trykte Regnskab for samme Aar, med Fradrag af Gjelden 106,614 Rbd. 7 f. — saa antager han, og vistnok med Rette, at disse Fonds baade kunde og burde bidrage meget betydeligt til de fornødne Penges Tilvejebringelse, om de end ikke kunde udrede alle Bekostningerne, og hvad enten dette nu kunde skee ved ligefrem at afgive en Deel af deres saaledes opsparrede Kapitaler, eller ved at komme Daarevæsenet til Hjælp med et Laan. Forøvrigt viser han, hvorledes andre Stater til dette Diemeds Opnaaelse ikke have skvet meget betydelige pekuniære Opoffelser, og henviser sluttelig til den Fremgangsmaade, som fulgtes ved Oprettelsen af Hospitalet i Slesvig, hvorved samtlige Omkostninger repareredes paa begge Hertugdømmerne.

Saa vidt altsaa om de Summer, som Bygningsomkostningerne og andre Udgifter ved Planens Iversættelse vilde andrage. Hvad nu for det Andet Bekostningerne angaar ved de Afstandiges Underholdning og Forsørgelse, forsaavidt som disse ikke selv ere i Stand til at bestride dem, da godtgjør Forf. det Urigtige i det Princip, som hidtil har været fulgt, at nemlig de Afstandiges Forsørgelse er bleven betragtet som Fattigvæsenets Sag, og selvfølgelig lagt over paa de respektive Kommuner, med Undtagelse af de Tilfælde, hvor de ere farlige for det Offentlige, da Amtet overtager Bekostningerne ved deres Anbringelse. Man sees let, at denne Bestemmelse i Grunden udgaaer fra den Anskuelse, at Staten ikke har nødig at bekymre sig om de Afstandige, for Selvforsvar forbyder den at holde sig passiv. Men heraf er nu Følgen, at disse Ulykkelige Stjæbne kommer til at beroe paa vedkommende Fattigkommissioner og Kommunalforstandskaber, og uden at træde disses Humanitet for nær, ere de dog vistnok

*) Amtsfattigkasserne synes overhovedet at være rige. I de fleste Aar 1839—41 er deres Kapitalmasse saaledes aarlig forøget med omtrent 10,000 Rbd. (S. 96.)

ofte, især paa Landet, saa blottede for den tilbørlige Kundskab om de Afslindiges Livs overhovedet, at man i Regelen ikke kan vente andet end daarlige Resultater og ofte bagvendte Forholdsregler. Dr. Hübers anfører saaledes et Tilfælde, hvor en ung Borger i en Kjøbstad uden privat Mand's Mellemkomst rimeligvis vilde være gaaet til Grunde formedelt Fattigkommissionens Betænkeligheder, og paa Landet stærk Eligt vist meget ofte. Fra Daarevæsenets Side maa det altsaa betragtes „som en meget stor Ulykke, at de Afslindige nogenstunde ere blebne staaede sammen med de Fattige, thi deres Trang og Fornødenheder er meget forskjellig fra andre Fattiges, og deres Stilling til Samfundet er en hel anden. Den Afslindige er en syg Mand, der trænger til Helbredelse som en anden Syg; men dette er ikke Fattigvæsenets Leilighed, og da Loven udtrykkelig siger: „hvo der vil, kan han nem binde“, saa er han vogelfrei, bindes, indespærres og mishandles paa de allerforskjelligste Maader.“ (S. 101.) Men ogsaa Hensyn til Kommunerne gjør denne Forsørgelsesmaade mislig i de ikke sjeldne Tilfælde, hvor enkelte Kommuner have et uforholdsmæssigt Antal Afslindige at forsørge, hvilket netop ofte træffer de fattigste. Naar Fortsaaledes eksempelvis anfører 3 Landkommuner, der i eet Aar have maattet udrede resp. 130, 278 og 440 Ald. til deres Afslindige, maa man indrømme, at den bestaaende Indretning kan være hoist trøkkende, ja man kunde tænke sig det Tilfælde, at en Kommune ikke vilde kunne bære en saadan Byrde, uden at en Del af Beboerne forarmedes til saa godt som ingen Nytte for dem, der skulde nyde godt af disse Opoffrelser. Man kan saaledes ikke andet end billige Forsfatterens Forslag, at fritage Kommunerne for de Afslindiges Forsørgelse, og reparere Befølgningerne paa de respektive Distrikter, hvori han med Hensyn til Daarevæsenet vil have Landet inddelt. Denne Foranstaltning er desuden allerede tildels indført i Tjen i Anledning af de Uvildigheder, vor nærværende Konge som Vrindsgouvernør sig iværksat ved Hospitalet i Odense. — Dr. Hüberg gjør sluttelig en Beregning over de Summer, som for Tiden aarlig udredes til de Afslindiges Forsørgelse, og sammenligner dermed, hvad der sandsynligvis vilde medgaae, hvis de af ham foreslaaede Forandringer bleve iværksatte. Resultatet af denne Sammenstilling er, at Befølgningerne efter al Sandsynlighed vilde formindskes betydeligt, og i ethvert Fald ikke overstige de Summer, som under de bestaaende Forhold udredes, ofte til stor Byrde for Yderne og lige saa ofte til saare liden Gavn for de Afslindige.

Bojerne have nu seet Hovedtrækkene af Dr. Hübers Forslag til en hensigtsmæssig Organisation af vort Daarevæsen, og endover Sagkundig vil vistnok indrømme, hvor Meget der vilde være udrettet, om den lod sig realisere. Men hvorvel den Del af hans Plan, som gaar ud paa at have de økonomiske Bønskeligheder, uregelmæssigt taget sig godt ud ved første Diekast, kunde det jo vel dog være, at naar det kom til Stykket, vilde der stille sig Hindringer i Veien for de nødvendige Pengesummers Tilvejebringelse paa den Maade, han foreslaaer. Imidlertid er det at haabe, at en tidssparende Ordning af de her om-

handlede Forhold alligevel vil finde saa kraftig en Bistand i den offentlige Stemme, at alle materielle Hindringer vilde staae til at beseire. Og her have vi da Exempler nok for os paa de Opoffrelser, som andre oplyste Stater ikke have undsaet sig for. For blot at nævne eet, saa haode man i Storbergtugdømmet Baden i Aaret 1829 forlagt Daareanstalten i Pforzheim med betydelige Omkostninger til Heidelberg; men man indsaue snart, at uaagtet de Forbedringer, der vare foretagne, lagde dog Kosaliteterne paa dette Sted uoverværlige Hindringer i Veien for en hensigtsmæssig Behandling af Patienterne, og det varede ikke mange Aar, inden man besluttede, at sætte sig ud over den Opfigt, et saadant Skridt vilde vække, og heller i Erfarenheden af sit Misgreb begynde forfra, end blive staaende ved halve Forholdsregler. Man lagde Planen til en aldeles ny Anstalt efter en omfattende Maalestok: Stænderne bosterede over en halv Million Gylden til dette Niemed, og Staten indtager nu maasse den første Plads i Europa med Hensyn til det, der er gjort for de Afslindige. Ogsaa paa andre Steder i Tyskland gøres der stadig betydelige Opoffrelser for at forbedre deres Kaar, og der er vel at vente, at vort Fædreland omsider ogsaa vil tilfredsstille Tidens trængende Forbedringer i denne Henseende, thi vel kan man just ikke forværse den danske Borger saameget i, at han icæller paa Skuldrene, naar der er Tale om Foranstaltninger, som ikke lade sig iværksætte uden personlige Opoffrelser; men have vi først indført, at her er Tale om Foranstaltninger, der sigte til Tusinders Bønsfærd; — have vi erkjendt, at det er en virkelig og uafviselig Trang, som her gjør sig gjældende, og forbyder os at blive længe staaende ved det Gamle; — have vi gjort os det ret klart og anskueligt, hvad det dog egentlig vil sige, at et stort Antal af vore Medmennesker gaar til Grunde ved de bestaaende slette Forhold; — have vi følt, hvad det har at betyde, at maatte overantvorde Skægt og Benner til Anstalter, som ikke frembude tilstrækkelig Garanti for en human og hensigtsmæssig Behandling af dem, vi elske; — have vi grebet i det egen Barm, og stillet os det ret levende for Die, at Jagen kan vide, om han ikke selv kunde opleve at see sine kjæreste Forhaabninger og skønneste Planer henfugne paa et af disse „Nødsels- og Forvisningssteder“; — have vi endelig betænk, at det kun er ved uforholdsmæssige Befølgninger, at vi nu tilkjøbe os den bedrøvelige Vre at humppe langt bagefter andre Nationer, og at en bedre Tingens Orden dog i Grunden er en langt bedre Økonomi, — saa vilde vi forhaabentlig heller ikke være akt for smaaligt beregnende, hvis Talen skulde blive om et Offer paa Menneskehedens Alter.

J. Selmer.

Redigeret af P. G. Mourad.

Redaktøren boer i Toldbodgade Nr. 44.